

Το νόημα του Πόνου στον Χριστιανισμό

/ Πεμπτουσία· Ορθοδοξία-Πολιτισμός-Επιστήμες

Doctor With Clipboard Examining Patient's Report

Η οδύνη της ψυχής και του σώματος είναι σύμφυτη της οντολογικής αλήθειας του ανθρώπου. Ο δημιουργημένος άνθρωπος επέλεξε να διαρρήξει τη σχέση κοινωνίας με το Δημιουργό επιτρέποντας στην αμαρτία να εισβάλλει στη ζωή του. Ο άνθρωπος δε δημιουργήθηκε με την προοπτική της φθοράς και του θανάτου. Η απομάκρυνση από τον Θεό έφερε πόνο¹²⁹. Ως δώρο του Θεού η αιώνια ζωή δεν αφαιρέθηκε από τον άνθρωπο. Η υπέρβαση των περιορισμών της κτιστότητας υπάρχει ως δυνατότητα ώστε ο άνθρωπος να υπάρξει με τον τρόπο¹³⁰ που υπάρχει ο Θεός.

Στη χριστιανική διδασκαλία ο άνθρωπος είναι η ένωση του σώματος, της ψυχής και του πνεύματος. Ως ψυχοσωματική¹³¹ υπόσταση πάσχει και ως τέτοια μετέχει στη θέωση. Το Θεό δεν τον αναζητά ο άνθρωπος μόνο πνευματικά αλλά και σωματικά εφόσον τα δύο μέρη ολοκληρώνουν την ύπαρξη. Λόγω της σάρκωσης του Υιού του Θεού δεν κοινωνεί¹³² ο άνθρωπος πνεύμα ή εντολές Θεού αλλά σώματος και αίματος του Χριστού.

Με τον πόνο ο άνθρωπος κατανοεί την πεπερασμένη του φύση και αναζητά το νόημα της ύπαρξής του. Ο Θεός δεν απέκλεισε ούτε τον Υιό του από τη δοκιμασία

του πόνου¹³³. Ο φυσικός όπως και ο υπαρξιακός πόνος ανοίγει τα όρια της ύπαρξης ως μέσο άσκησης¹³⁴ προς την ταπείνωση, την υπομονή και την αγάπη. Η θετική ή αρνητική λειτουργία του πόνου εξαρτάται από την προσωπική τοποθέτηση του ανθρώπου απέναντί του. Ευζωία¹³⁵ και ευθανασία κοντά στον Χριστό σημαίνει ζωή και θάνατος με νόημα και προοπτική.

Πίσω από τον πόνο η Εκκλησία διακρίνει και μια ευλογία¹³⁶. Ο πόνος, όπως και κάθε δοκιμασία, είναι συνεργός προς τη σωτηρία. Στο σημείο αυτό σκόπιμο είναι να αναφερθεί ότι ο πόνος δεν είναι εξ ορισμού καλός αλλά αποτελεί ένα τρόπο ταπείνωσης. Δεν αισθάνεται κανείς ευχαρίστηση επειδή πονά αλλά από τη δυνατότητα που του δίνει για τελείωση. Με τον πόνο μπορεί ο άνθρωπος να ζήσει τη συντριβή των παθών καθώς και τη μεταστροφή προς το θείο. Είναι συνήθως η στιγμή που ο άνθρωπος προσβλέπει στο έλεος του Θεού.

Όταν θετική αντιμετώπιση του πόνου θεωρείται η εξάλειψή του η πνευματική του αξιοποίηση δεν έχει νόημα¹³⁷. Ο πόνος δεν αποδομεί μόνο το σώμα αλλά και την ψυχή. Για το λόγο αυτό αποτελεί μέσο για πνευματική¹³⁸ αξιοποίηση του.

Όταν ο άνθρωπος αδυνατεί να νοηματοδοτήσει τον πόνο απελπίζεται. Πιθανώς να τον αντιλαμβάνεται ως κάτι μόνο δυσάρεστο. Συνδέοντας τον πόνο με την κατανόηση της χοϊκότητάς του και της πορείας του προς τη θέωση μπορεί να αντιληφθεί τον πόνο ως το μέσο προς την επίτευξη των προσδοκιών του.

Με τον πόνο αποκαλύπτεται ο εγωϊσμός συνδεδεμένος με την επίγεια πραγματικότητα και αναδύεται το πρόσωπο. Η επιλογή μετάβασης από τη βιολογική αναγκαιότητα στην προοπτική της αιωνιότητας μπορεί να καμφθεί από τον πόνο. Με την ελπίδα στον Θεό διατηρεί την προοπτική του μέλλοντος. Χωρίς ελπίδα εγκλωβίζεται στο παρόν, καταβάλλεται και ζητά τη λύτρωση μέσα από τον αφανισμό του. Όταν ασθενώ¹³⁹ τότε είμαι δυνατός, λέει ο Απόστολος Παύλος.

Όταν ο άνθρωπος περιορίζεται στον κτιστό κόσμο τότε και η αλήθεια που αντιλαμβάνεται βρίσκεται σε σχετικότητα με αυτό που βλέπει και κατανοεί στην επίγεια πραγματικότητα. Επικεντρώνεται στις ανέσεις που προσφέρουν τα υλικά¹⁴⁰ στοιχεία και δεν μπορεί να ανταπεξέλθει σε ό,τι αντιτίθεται στις ανέσεις του.

Η υπερτιμημένη εκτίμηση του εαυτού και των δυνατοτήτων του ανθρώπου με την κακοδιαχείριση της ελευθερίας του διαπλάθει και την αντίληψή του για τον πόνο¹⁴¹. Η εν λόγω αντίληψη οδηγεί σε δυσανεξία σε οποιαδήποτε μορφή πόνου ή δοκιμασίας εξαιτίας της προσκόλλησης σε ηδονιστικές αναζητήσεις, σωματικές ή και διανοητικές. Η μονομερής επικέντρωση στην τεχνολογική απάλειψη του πόνου δε δίνει την ευκαιρία μετατροπής της δύσκολης αυτής κατάστασης σε οδύνη που

οδηγεί στη σωτηρία. Η κοινωνική παιδαγωγία μέσα από τις πολιτισμικές της εκφράσεις δεν προετοιμάζει τον άρρωστο αλλά και το ιατρο-νοσηλευτικό προσωπικό για την αξιοποίηση της οδύνης. Αν ο πόνος τοποθετηθεί μέσα στα στενά πλαίσια του επίγειου βίου, τότε αντιμετωπίζει ο άνθρωπος την πρόκληση για άμεση ανώδυνη λύση¹⁴².

Αν ο άνθρωπος αδυνατεί να δει μέσα στον πόνο κάποιο νόημα¹⁴³ ή σκοπό απογοητεύεται. Τον βλέπει ως μια οδυνηρή πορεία προς το μη είναι. Όταν όμως το θεωρεί ως παιδαγωγικό μέσο πρόνοιας του Θεού μπορεί να τον αξιοποιήσει για την πνευματική του τελείωση. Η πορεία προς το θάνατο δεν είναι χωρίς πνευματικό¹⁴⁴ περιεχόμενο αφού ο άνθρωπος μπορεί να δώσει ένα νόημα και σ' αυτήν την εμπειρία.

Ο πόνος μπορεί να προσφέρει μια ευκαιρία να νικηθεί η υπερηφάνεια. Με τον πόνο μπορούμε να κατανοήσουμε τη ζωή πέρα από τα επίγεια ελέγχοντας τα πάθη και στρεφόμενη προς τη συγχώρεση¹⁴⁵.

133 Η. Τ. Engelhardt, Τα θεμέλια της Βιοηθικής. Μια χριστιανική θεώρηση, μετάφραση Π. Τσαλίκη-Κιόσογλου, Αθήνα, Αρμός, 2007, σελ. 365.

134 Ιερά Σύνοδος της Εκκλησίας της Ελλάδος, Επίσημα κείμενα Βιοηθικής. Μεταμοσχεύσεις, ευθανασία, υποβοηθούμενη αναπαραγωγή, Αθήνα, Ιερά Σύνοδος της Εκκλησίας της Ελλάδος- Επιτροπή Βιοηθικής, 2007, σελ. 34.

135 Ιερά Σύνοδος της Εκκλησίας της Ελλάδος, ό.π., σελ. 44.

136 Ιερά Σύνοδος της Εκκλησίας της Ελλάδος, ό.π., σελ. 34.

137 Γ. Μαντζαρίδη, Χριστιανική ηθική II. Άνθρωπος και Θεός, άνθρωπος και συνάνθρωπος, υπαρξιακές και βιοηθικές θέσεις και προοπτικές, Θεσσαλονίκη, Πουρναρά, 2010, σελ. 545.

138 Γ. Μαντζαρίδη, «Ο πόνος στην Ορθόδοξη παράδοση και θεολογία», στο Το πρόβλημα της Ευθανασίας, Πρακτικά Επιστημονικού Συμποσίου για την Ευθανασία που διοργανώθηκε από την Ειδική Συνοδική Επιτροπή Βιοηθικής της Ιεράς Συνόδου της Εκκλησίας της Ελλάδος, Νεάπολη Θεσσαλονίκης 17-18 Μαΐου 2002, Αθήνα, Αποστολική Διακονία, 2003, σελ. 177, σελ. 177-186.

139 Β' Κορ. 12, 10.

140 Γ. Μαντζαρίδη, Χριστιανική ηθική II. Άνθρωπος και Θεός, άνθρωπος και συνάνθρωπος, υπαρξιακές και βιοηθικές θέσεις και προοπτικές, Θεσσαλονίκη, Πουρναρά, 2010, σελ. 228.

141 π.Αδ. Αυγουστήδη, «Ευσπλαχνία και ιατρική πράξη: ψυχολογική και ποιμαντική προσέγγιση», στο Το πρόβλημα της Ευθανασίας, Πρακτικά

Επιστημονικού Συμποσίου για την Ευθανασία που διοργανώθηκε από την Ειδική Συνοδική Επιτροπή Βιοηθικής της Ιεράς Συνόδου της Εκκλησίας της Ελλάδος, Νεάπολη Θεσσαλονίκης 17-18 Μαΐου 2002, Αθήνα, Αποστολική Διακονία, 2003, σελ. 101, σελ. 97-112.

142 Η. Τ. Engelhardt, Τα θεμέλια της Βιοηθικής. Μια χριστιανική θεώρηση, μετάφραση Π. Τσαλίκη-Κιόσογλου, Αθήνα, Αρμός, 2007, σελ. 374.

143 Γ. Μαντζαρίδη, Χριστιανική ηθική II. Άνθρωπος και Θεός, άνθρωπος και συνάνθρωπος, υπαρξιακές και Βιοηθικές θέσεις και προοπτικές, Θεσσαλονίκη, Πουρναρά, 2010, σελ. 617.

144 Μακαριωτάτου Αρχιεπισκόπου Αθηνών και πάσης Ελλάδος κ.κ. Χριστοδούλου, «Εκκλησία και το πρόβλημα της ευθανασίας», στο Το πρόβλημα της Ευθανασίας, Πρακτικά Επιστημονικού Συμποσίου για την Ευθανασία που διοργανώθηκε από την Ειδική Συνοδική Επιτροπή Βιοηθικής της Ιεράς Συνόδου της Εκκλησίας της Ελλάδος, Νεάπολη Θεσσαλονίκης 17-18 Μαΐου 2002, Αθήνα, Αποστολική Διακονία, 2003, σελ. 20, σελ. 15-28.

145 Η. Τ. Engelhardt, Τα θεμέλια της Βιοηθικής. Μια χριστιανική θεώρηση, μετάφραση Π. Τσαλίκη-Κιόσογλου, Αθήνα, Αρμός, 2007, σελ. 377.

Παρατήρηση: η ΠΕΜΠΤΟΥΣΙΑ συνεχίζει τη δημοσίευση με τη μορφή σειράς άρθρων της μελέτης «ΠΑΡΗΓΟΡΗΤΙΚΗ ΦΡΟΝΤΙΔΑ ΑΣΘΕΝΩΝ ΤΕΛΕΥΤΑΙΟΥ ΣΤΑΔΙΟΥ - ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΗ ΚΑΙ ΒΙΟΗΘΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ: ΜΙΑ ΟΡΘΟΔΟΞΗ ΑΠΑΝΤΗΣΗ ΣΤΟ ΘΕΜΑ ΤΗΣ ΕΥΘΑΝΑΣΙΑΣ» της ΒΑΣΙΛΙΚΗΣ ΚΑΤΣΑΟΥΝΗ. Πρόκειται για αναθεωρημένη έκδοση του κειμένου που κατατέθηκε ως διπλωματική εργασία στη Σχολή Ανθρωπιστικών Σπουδών του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου με επιβλέποντα καθηγητή τον Νικόλαο Κόϊο.
